

Oversikten er ikke uttømmende, men gir et oversiktsbilde over de kapitler i helse- og omsorgslovgivningen som brukes i vedtak om tvang. Kommunen forholder seg aktivt til veiledere og rundskriv til de aktuelle tvangshjemler som er gitt av Helsedirektoratet

Lov om pasient og brukerrettigheter

- Lovanvendelse ved bruk av tvang

Kapittel 4A

Anvendes der hvor det er nødvendig med bruk av tvang og makt overfor pasienter for å få gitt nødvendig helsehjelp og pleie:

«§ 4A-4. Gjennomføring av helsehjelpen

Dersom vilkårene i § 4A-3 er oppfylt, kan helsehjelp gjennomføres med tvang eller andre tiltak for å omgå motstand hos pasienten.

Pasienten kan blant annet legges inn ved helseinstitusjon og holdes tilbake der dersom det er nødvendig for å få gjennomført helsehjelpen.

Dersom lovens vilkår er oppfylt, kan videre varslings- og lokaliseringssystemer med tekniske innretninger og bevegeshindrende tiltak som belter og lignende anvendes.

Helsehjelpen skal vurderes fortløpende og avbrytes straks lovens vilkår ikke lenger er til stede. Det skal særlig legges vekt på om helsehjelpen viser seg å ikke ha ønsket virkning, eller har uforutsette negative virkninger.»

Kapittel 4A gjelder for:

- Kapittel 4A gjelder kun for pasienter som mottar helsehjelp
- Helsehjelp til pasienter uten samtykkekompetanse som motsetter seg helsehjelp mv

Øvrige vilkår for å bruke tvang Kapittel 4A

- om pasienten kan få vesentlig helseskade hvis han eller hun ikke får helsehjelpen.
- om helsehjelpen er nødvendig.
- om helsehjelpen er forholdsmessig.
- om det å få helsehjelpen med tvang er den klart beste løsningen for pasienten

Hva regnes som tvang og makt?

- Bruker eller pasient motsetter seg tiltaket (både fysisk og verbalt)
- Tiltaket er så inngripende at det uansett motstand må regnes som tvang eller makt

- Bruk av inngripende varslingssystemer med tekniske innretninger

Krav til utredning, forebygging, saksbehandling, dokumentasjon, gjennomføring og evaluering, samt seks vilkår med underpunkter som skal være vurdert for å kunne få godkjenning fra Statsforvalter.

[Lov om kommunale helse- og omsorgstjenester m.m](#)
- lovanvendelse ved bruk av tvang

Kapittel 9

Anvendes ved bruk av tvang og makt overfor enkeltpersoner med psykisk utviklingshemning.

Formålet med reglene i dette kapittelet er å hindre at personer med psykisk utviklingshemning utsetter seg selv eller andre for vesentlig skade, samt forebygge og begrense bruk av tvang og makt.

Tjenestetilbudet skal tilrettelegges med respekt for den enkeltes fysiske og psykiske integritet, og så langt som mulig i overensstemmelse med pasientens selvbestemmelsesrett. Ingen skal behandles på en nedverdiggende eller krenkende måte.

Virkeområde: Reglene i dette kapittel gjelder bruk av tvang og makt som ledd i tjenester til personer med psykisk utviklingshemning (diagnose etter ICD-10). For de som ikke har denne diagnosen, kan vi ikke bruke dette lovverket, men man kan gjøre avtale med tjenestemottaker.

Hva regnes som tvang og makt?

- Bruker eller pasient motsetter seg tiltaket (både fysisk og verbalt)
- Tiltaket er så inngripende at det uansett motstand må regnes som tvang eller makt
- Bruk av inngripende varslingssystemer med tekniske innretninger

Krav til utredning, forebygging, saksbehandling, dokumentasjon, gjennomføring og evaluering, samt seks vilkår med underpunkter som skal være vurdert for å kunne få godkjenning fra Statsforvalter.

Tvangsbruken reguleres i 3 nivå:

1. § 9-5 bokstav a – skadeavvergende tiltak i nødsituasjoner (enkeltemeldinger)
2. Planlagte skadeavvergende tiltak i gjentatte nødsituasjoner - § 9-5 tredje ledd bokstav b.
 - For Rana kommune kan dette bety innlåsing av kniver ol, føre personer, eller legge personer ned i bakken
3. Tiltak for å dekke pasientens eller brukerens grunnleggende behov - § 9-5 tredje ledd bokstav c

- For Rana kommune betyr dette som oftest innlåsing av mat og hygienemidler

Kapittel 10

Anvendes ved bruk av tvang overfor rusmiddelavhengige enkeltpersoner.

Formålet med dette kapitlet er å ivareta personer som utsetter egen fysiske og psykiske helse for fare ved omfattende og vedvarende misbruk, hvor hjelpetiltak ikke er tilstrekkelig.

Vedtak etter denne lovgivningen treffes av fylkets barneverns- og helsenemnd og av spesialisthelsetjenesten. Kommunen kan ta initiativ til at en slik sak igangsettes og kommunen kan gjøre midlertidig vedtak etter denne lovgivningen «*dersom de interesser bestemmelsen skal ivareta kan bli vesentlig skadelidende dersom vedtak ikke treffes og gjennomføres straks*». Akuttvedtak skal også prøves i nemnda. I slike saker kommer både barnevernslovgivningen og spesialisthelsetjenesteloven til anvendelse. Nemdas avgjørelser kan overprøves av tingretten. Tvistelovgivningen og pasient- og brukerrettighetsloven kan derfor også komme til anvendelse.

Lov om etablering og gjennomføring av psykisk helsevern

- lovanvendelse ved bruk av tvang til gjennomføring av legeundersøkelse

§3-1 gir kommunelegen, eller den han/hun bemyndiger, anledning til å gjøre vedtak om tvungen legeundersøkelse i visse tilfeller. I Rana kommune har kommuneoverlegen delegert dette til kommunepsykologen. Dersom en slik tvungen legeundersøkelse skulle føre til ytterligere tvungen behandling, så vil det i så fall være spesialisthelsetjenesten som foretar slik vurdering og beslutning, ikke kommunen.